

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS LYTIES PAGRINDU UAB „ERMITAŽAS“ DARBO SKELBIME TYRIMO

2019 m. sausio 18 d. Nr. (18)SN-234)SP-11
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2018 m. gruodžio 28 d. buvo gautas pareiškėjo VšĮ „Žmogaus teisių balsas“ (toliau – Pareiškėjas) skundas dėl galimos diskriminacijos lyties pagrindu UAB „Ermitažas“ (toliau – Bendrovė) darbo skelbime. Skunde rašoma, kad Bendrovės valdomoje parduotuvėje Šiauliuose (Tilžės g. 227) buvo pakabintas darbo skelbimas (jo nuotrauka pridėta prie skundo), kuriame nurodoma, kad Bendrovė ieško kasininkės-pardavėjos ir el. krautuvo vairuotojo.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, 2019 m. sausio 4 d. raštu Nr. (18)SN-234)S-13 Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė Agneta Skardžiuvienė (toliau – lygių galimybių kontrolierė) kreipėsi į Bendrovės vadovą ir paprašė motyvuotai paaiškinti, ar į siūlomas kasininko-pardavėjo pareigas yra priimamos tik moterys; jei taip – dėl kokių priežasčių; ar į siūlomas kasininko-pardavėjo pareigas pretendavo ir kitų lyčių asmenys; jei taip – ar jiems buvo suteikta galimybė dalyvauti atrankoje į siūlomas pareigas; ar į siūlomas pareigas darbuotojas jau yra priimtas; jei taip – prašyta nurodyti jo lytį; kas ir kieno nurodymu parengė ir išplatino darbo skelbimą. Taip pat paprašyta pateikti kitą svarbią informaciją, susijusią su atliekamu tyrimu.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

2019 m. sausio 10 d. Tarnyboje buvo gautas Bendrovės generalinio direktoriaus 2019 m. sausio 9 d. raštas Nr. 1.9-9 „Dėl informacijos pateikimo“, kuriuo buvo atsakoma į Tarnybos pateiktus klausimus. Bendrovė paaiškino, kad į siūlomas kasininko-pardavėjo pareigas yra ieškomi ir priimami (įdarbinami) abiejų lyčių kandidatai – tiek vyrai, tiek moterys. Į siūlomas kasininko-pardavėjo

pareigas pretendavo ir tebepretenduoja abiejų lyčių asmenys, galimybė dalyvauti atrankoje visais atvejais yra suteikiama abiejų lyčių asmenimis. Šiuo metu į siūlomas pareigas darbuotojas dar nėra priimtas, tebevyksta darbuotojo atranka. Darbo skelbimą savo iniciatyva (nesuderinusi su Bendrovės administracija) parengė ir išplatino Bendrovės parduotuvės, esančios Tilžės g. 227, Šiauliuose, direktorė.

Bendrovė taip pat pabrėžė, kad savo veikloje siekia įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatas, įtvirtinančias asmenų lygybę ir draudimą pažeisti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Bet kokia diskriminacija yra draudžiama. Bendrovė savo veikloje griežtai laikosi Bendrovės generalinio direktoriaus įsakymu patvirtintos lygių galimybių politikos, kuri yra sudedamoji Bendrovės vidaus darbo tvarkos taisyklių dalis. Lygių galimybių politikoje yra numatyta, kad „skelbimuose priimti į darbą Bendrovė nenurodo reikalavimų, suteikiančių pirmenybę lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu“. Pažymima, kad lygių galimybių kontrolieri pateiktame skunde užfiksuota situacija susidarė išimtinai dėl aplaidaus Bendrovės parduotuvės, esančios Tilžės g. 227, Šiauliuose, administracijos darbo pareigų vykdymo.

Bendrovė pažymėjo, kad skelbime nurodyta informacija nesuteikė kandidatams pirmenybės lyties pagrindu ir nesudarė pagrindo taikyti skirtingų atrankos ir / arba įdarbinimo sąlygų skirtingų lyčių asmenims. Kaip jau buvo minėta pirmiau, į siūlomas kasininko-pardavėjo pareigas pretenduoja abiejų lyčių asmenys – tiek moterys, tiek vyrai. Galimybė dalyvauti atrankoje ir įsidarbinti tiek šiuo, tiek visais kitais atvejais yra suteikiama abiejų lyčių asmenims. Bendrovėje kasininkais-pardavėjais šiuo metu dirba abiejų lyčių atstovai.

Atsižvelgiant į susidariusią situaciją, Bendrovė atliko vidinį patikrinimą bei ateityje imsis visų įmanomų veiksmų, kad darbo skelbimai būtų rengiami ir platinami pagal patvirtintas taisykles ir laikantis teises aktų bei Bendrovės lygių galimybių politikos reikalavimų.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Tyrimo metu buvo vertinama, ar UAB „Ermitažas“, viešai skelbdamas savo valdomoje parduotuvėje, Šiauliuose (Tilžės g. 227), darbo skelbimą dėl ieškomo kasininko-pardavėjo ir pareigas nurodydamas tik moteriškosios giminės daiktavardžiais, nepažeidė Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 16 straipsnio nuostatų, pagal kurias skelbimuose priimti į darbą, valstybės tarnybą arba mokytis draudžiama nurodyti reikalavimus, suteikiančius pirmenybę vienai iš lyčių, išskyrus šio

įstatymo

10 straipsnio 5 punkte nurodytą atvejį, reikalauti iš darbo ieškančių asmenų informacijos apie jų šeiminių padėtį, amžių (išskyrus šiame įstatyme numatytus atvejus), privatų gyvenimą ar šeimos planus.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III antraštinėje dalyje, skirtoje lygybei, įtvirtintas lygybės prieš įstatymą principas (20 straipsnis), taip pat įtvirtintas bet kokios diskriminacijos draudimas, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos. Specifiškai 23 straipsnyje nustatomas moterų ir vyrų lygybės principas, pabrėžiama, kad visose srityse turi būti užtikrinta moterų ir vyrų lygybė, įskaitant priėmimą į darbą, darbą ir atlyginimą. Pagal Chartijos turinį darytina išvada, kad Europos Sąjungos institucijoje lyčių lygybei yra skiriamas ypatingas dėmesys.

2004 m. gruodžio 13 d. Tarybos direktyva 2004/113/EB įgyvendinamas vienodo požiūrio į moteris ir vyrus principas dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo, siekiama sukurti sistemą kovai su diskriminacija dėl lyties ir užtikrinti lygias galimybes naudotis prekėmis bei paslaugomis ir tiekti prekes bei teikti paslaugas, siekiama valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principą. Direktyvoje nurodoma, kad vyrų ir moterų lygybės principas yra vienas iš Europos Sąjungos pagrindinių principų.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys yra lygūs, žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius (Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d. nutarimas). Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų

pažeistas, jeigu tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d. ir 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimai).

Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 1 straipsnyje nustatyta, jog šio įstatymo paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Taip pat šiuo įstatymu siekiama, kad būtų įgyvendintos ir Europos Sąjungos teisės aktų, nurodytų šio įstatymo priede, kitų tarptautinių sutarčių nuostatos. Taigi Konstitucijoje įtvirtintos asmenų lygybę reglamentuojančios pagrindinės nuostatos yra perkeltos į Lygių galimybių įstatymą, kuris draudžia diskriminaciją šio įstatymo taikymo srityje ne tik dėl konstitucinių nediskriminavimo pagrindų, bet ir dėl kitų žmogaus tapatybės požymių ar priskiriamų savybių, kurios yra įtvirtintos Lygių galimybių įstatyme.

Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje diskriminacija apibrėžiama kaip tiesioginė ar netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos. Tiesioginė diskriminacija pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalį laikomas elgesys su asmeniu, kai dėl pirmiau išvardintų pagrindų asmeniui taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Analogiškos nuostatos numatytos atitinkamose Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 ir 9 dalyse.

Nagrinėjamu atveju Pareiškėjas 2018 m. gruodžio 23 d. pastebėjo, kad Bendrovė savo valdomoje parduotuvėje, Šiauliuose (Tilžės g. 227), pakabino darbo skelbimą (jo nuotrauka pridėta prie skundo), kuriame nurodoma, kad Bendrovė ieško kasininkės-pardavėjos ir el. krautuvo vairuotojo, t. y., kasininko-pardavėjo pareigos, priešingai nei el. krautuvo vairuotojo pareigos, pateikiamos tik moteriškosios giminės daiktavardžiais. Bendrovės generalinis direktorius paaiškino, kad užfiksuota situacija susidarė išimtinai dėl aplaidaus konkrečios parduotuvės administracijos darbuotojų darbo pareigų vykdymo. Atsižvelgiant į susidariusią situaciją Bendrovė atliko vidinį patikrinimą bei ateityje imsis visų įmanomų veiksmų, kad darbo skelbimai būtų rengiami ir platinami pagal patvirtintas taisykles ir laikantis teisės bei Bendrovės lygių galimybių politikos reikalavimų.

Remiantis Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 16 straipsnio nuostatomis, skelbimuose priimti į darbą, valstybės tarnybą arba mokytis draudžiama nurodyti reikalavimus, suteikiančius pirmenybę vienai iš lyčių, išskyrus šio įstatymo 10 straipsnio 5 punkte nurodytą atvejį, reikalauti iš darbo ieškančių asmenų informacijos apie jų šeimines padėties, amžių (išskyrus šiame įstatyme

numatytus atvejus), privatų gyvenimą ar šeimos planus. Pabrėžtina, kad, remiantis Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 1999 m. lapkričio 4 d. nutarimu Nr. 5(74) „Dėl pareigų, profesijų, mokslo laipsnių ir panašių pavadinimų“, pareigų, profesijų, teisinio statuso, rangų, titulų, mokslo laipsnių ir panašūs pavadinimai apibendrintai turi būti reiškiami vyriškosios giminės daiktavardžiais.

Atsižvelgiant į tai, kad darbo skelbime pareigos nurodytos tik moteriškąja gimine („kasininkė-pardavėja“), suponuojama, jog tik moterys gali atlikti nurodytas pareigas. Konstatuotina, kad darbo skelbimu teikiama pirmenybė moterims, taigi, šiuo atveju vyrai patenka į mažiau palankią padėtį, yra atgrasomi kreiptis dėl nurodytų pareigų ir yra tiesiogiai diskriminuojami lyties pagrindu.

Pagal Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 10 straipsnio 5 punktą, moterų ir vyrų lygių teisių pažeidimu laikomi bet kokie veiksmai ar kitoks elgesys, kuriais asmuo diskriminuojamas dėl lyties, išskyrus atvejus, kai atliekamas tam tikras darbas, kurį atlikti gali tik konkrečios lyties asmuo, kai dėl konkrečių profesinės veiklos rūšių pobūdžio arba dėl jų vykdymo sąlygų lytis yra būtinas (neišvengiamas) ir lemiantis profesinis reikalavimas, šis traktavimas yra teisėtas ir reikalavimas yra tinkamas (proporcingas). Šiuo atveju Bendrovė siūlo kasininko-pardavėjo darbą. Atsižvelgiant į tai, kad nėra objektyvių priežasčių, galinčių lemti tai, jog kasininko-pardavėjo darbo funkcijos sietinos su jas atliekančio asmens lytimi, nėra pagrindo teigti, kad šias darbo funkcijas galėtų atlikti tik moterys, taigi, nagrinėjamu atveju lytis nėra būtinas (neišvengiamas) ir lemiantis profesinis reikalavimas.

Konstatuotina, kad Bendrovė darbo skelbimu nepagrįstai išskyrė vieną lytį (moteris), o kiti siekiantys įsidarbinti asmenys atitinkamai patenka į mažiau palankias sąlygas, taigi, darbo skelbimu vyrai yra tiesiogiai diskriminuojami lyties pagrindu.

Lygių galimybių įstatymo 29 straipsnio 3 dalies 4 punkte nustatyta, jog, kai lygias galimybes pažeidžiantys veiksmai (neveikimas) nutraukiami, skundo tyrimas nutraukiamas. Atsižvelgiant į tai, jog nurodyti lygias galimybes pažeidžiantys veiksmai yra nutraukti (darbo skelbimas yra pašalintas), tyrimas dėl lyties pagrindu diskriminuojančio darbo skelbimo nutrauktinas.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, bei vadovaujantis Lygių galimybių įstatymo 16 straipsniu, 17 straipsniu, 29 straipsnio 3 dalies 4 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Tyrimą dėl lyties pagrindu diskriminuojančio darbo skelbimo nutraukti, kadangi lygias galimybes pažeidžiantys veiksmai nutraukti.

2. Su sprendimu supažindinti VšĮ „Žmogaus teisių balsas“ vadovą ir UAB „Ermitažas“ vadovą.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė